Білецький Сергій,
кандидат технічних наук, доцент,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
Черепаха Ростислав,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ДОСВІД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «БАЗОВА ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВА ПІДГОТОВКА» ТА ПЕРЕХІД ДО ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОГО СУПРОТИВУ»

У контексті збройної агресії росії проти України на протязі 2025-2026 навчального року було запроваджено навчальну дисципліну «Базова загальновійськова підготовка» (далі – БЗВП) у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) України і це важливий крок для формування обороноздатності держави. Однак процес викладання цієї дисципліни супроводжується низкою проблем, які знижують ефективність підготовки студентів.

Серед основних проблем зазначимо:

недосконаліть матеріально-технічної бази, тобто відсутність сучасних тренажерів, стрілецьких тирів, засобів зв’язку та індивідуального захисту; застаріле обладнання та обмежені ресурси для практичних занять;

програма навчальної дисципліни потребує доопрацювання в частині збільшення акценту на тактиці дій малих груп, застосуванні БПЛА, засобах РЕБ, кіберзахисту та інформаційній безпеці у всіх галузях військового життя, недостатнє використання цифрових технологій та симуляторів;

організаційні перепони в частині узгодження та імплементації навчальних занять в загальну систему навчальних дисциплін ВНЗ;

проблемна ситуація і з мотиваційною складовою у студентів вища, тобто психологічна підготовка потребує удосконалення;

кадрова нестача підготовлених викладачів для теорії у ВНЗ.

На сучасному етапі вже розглядається питання адаптації дисципліни в рамках законопроекту «Основи національного спротиву» (далі – ОНС), як альтернативи БЗВП – її межі та переваги все ще дискутуються.

На при кінці березня 2026 року Верховна Рада ухвалила важливий Закон про Національний спротив, який перебуває на підписі у Президента. Серед іншого, закон передбачає обов'язкове проходження курсу національного спротиву для всіх студентів – і дівчат, і хлопців. Це стосується, як закладів вищої освіти, так і професійної та фахової передвищої освіти.

По затвердженню Законопроекту Президентом України ЗВО не отримують достатньо часу (з квітня – травня до вересня 2026 року) на підготовку: формування кадрів, оновлення матеріально-технічної бази, інфраструктури і це проблематичне питання.

Закон України «Про основи національного спротиву» (ст. 6) визначає загальновійськову підготовку, як основу системи національного спротиву та встановлює, що вона організовується на принципах НАТО і має із 18 років охоплювати всіх громадян не у статусі діючої служби.

Як відомо за попередньою інформацією наявні обласні центри нацспротиву готуватимуть інструкторів для навчальних закладів. Тобто відбуватиметься масштабний трансфер інструкторської експертизи та досвіду від існуючих центрів підготовки до навчальних закладів. Саме про це йшлося у квітні поточного року на робочій нараді за участі Міноборони, Міносвіти, Сил ТрО ЗСУ, Генштабу ЗСУ, РНБО, а також представників центрів підготовки до національного спротиву.

Отже, до початку нового навчального року ВНЗ повинні:

адаптувати навчальні плани: включити дисципліну ОНС як обов'язкову, як для студентів чоловічої статі, так і для студентів жіночої статі;

створити відповідні кафедри або провести атестацію існуючих і затвердити навчальні програми нової дисципліни ОНС, забезпечити підготовку викладачів або укласти договори з військовими інструкторами;

планувати матеріально-технічну базу: створити стрілецькі тири, закупити тренажери, забезпечити доступ до полігонів;

провести інформування студентів: про обов'язковість курсу, умови проходження та наслідки відмови.

Як висновок можна зазначити, що:

станом на сьогодні не маємо чітко визначеної нормативної бази, – є лише закони та постанови (Закон «Про військовий обов'язок», постанова КМУ №734, наказ МОУ №262), які встановлюють обов'язковість БЗВП та її структуру;

не має чіткого розмежування повноважень за організацію теоретичного курсу та практичної складової, взаємодії з військовими частинами;

матеріально-технічне забезпечення залишається ключовим викликом. Необхідні полігони, тренажери, зброя, засоби зв'язку;

програма навчання потребує удосконалення та загального обговорення.

Безумовно, підготувати всю систему і запустити її вже у вересні серйозний виклик. Але воєнний час вимагає від нас швидких, відповідальних і скоординованих рішень. І в цьому Міноборони та Міносвіти несуть велику відповідальність за кінцевий результат своєї діяльності.